

ASIA: HE 13/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Autismiliitto ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä laiksi kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta.

Autismiliitto pitää lakiin esitettäviä muutoksia pääosin kannatettavina. Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että vaikka oikeus hyvään sosiaalihuoltoon on myös kuntouttavaa työtoimintaa koskeva peruseriaate, on kuntouttavan työtoiminnan toteutuksessa ollut kunnissa kirjavuutta. Liian usein kuntouttavaa työtoimintaa on toteutettu etuus, ei asiakkaan tarve edellä. Tämä on johtanut siihen, että kuntouttava työtoiminta ei ole tuottanut sille asetettua tavoitetta eli asiakkaiden työllistymistä avoimille työmarkkinoille. Tämän lakiuudistuksen tavoitteena on asiakkaiden työ- ja toimintakyvyn parantaminen siten, että he voisivat osallistua julkisiin työvoimapalveluihin tai työhön. Tämä kuitenkin edellyttää kuntouttavan työtoiminnan irrottamista valtionosuusjärjestelmästä tai järjestelmän muuttamista muulla tavoin siten, että se kannustaa kuntia kuntouttavan työtoiminnan tavoitteiden, toisin sanoen asiakkaiden avoimille työmarkkinoille työllistymisen saavuttamisesta.

Autismiliitto pitää tärkeänä aktivointisuunnitelmaa koskeviin säännöksiin esitettyä lisäystä, jonka mukaan nykyisen toiminnan kuvauksen ja järjestämispaikan lisäksi aktivointisuunnitelmaan ja monialaiseen työllistymissuunnitelmaan esitetään lisättäväksi myös kuntouttavan työtoiminnan tavoite sekä asiakkaan saama tuki- ja ohjaus kuntouttavan työtoiminnan aikana.

Asiakkaan oikeus laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon edellyttää, että kuntouttavan työtoiminnan järjestämisvastuussa oleva kunta järjestää kuntouttavaa työtoimintaa asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioiden. Tämä on tärkeä näkökulma. Mutta tavoitteiden asettaminen kuntouttavalle työtoiminnalle ei läheskään aina ole yksikertaista. Asiakkaan yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen edellyttää omatyöntekijältä osaamista ja hyvää ammattitaitoa. Esimerkiksi autismikirjossa on kysymys ns. näkymättömästä vammasta, jonka yksilöllinen vaikutus henkilön toimintakykyyn ja toimintakyvyn vaihteluun tunnustetaan usein huonosti. Aktivointisuunnitelman tekeminen edellyttää hyvää tuntemusta kohderyhmästä ja keinoista asiakkaan yksilöllisten tarpeiden selvittämiseen. On hyvä, että vastuu aktivointisuunnitelmasta on esityksessä määritelty sosiaalihuollon viranomaistehtäväksi, mutta se ei yksin vielä riitä.

Lakiesityksen 13 a §:ssä on hyvin kuvattu, että kuntouttava työtoiminta on palvelukokonaisuus, johon tulee kuulua erilaisia henkilön elämänhallintaa sekä työ- ja toimintakykyä edistäviä palveluita. Lakiesityksessä tai sen perusteluista ei kuitenkaan mielestämme riittävän hyvin käy ilmi, miten oikeus laadukkaaseen kuntouttavaan työtoimintaan varmistetaan palveluita toimeenpantaessa. Toisin sanoen esityksessä ei tarkemmin määritellä miten kunta varmistaa asiakkaille aktivointisuunnitelman mukaisesti tarjottavien palveluiden laadun toteutumisen eli käytännössä lain toimeenpanon toteutumisen. Yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää, että kuntouttavan työtoiminnan palvelujen kokonaisuuteen kuuluville tuki-, ohjaus- ja valmennuspalveluille asetetaan jatkossa myös laatukriteerit, jotka helpottavat myös kuntien järjestämisvastuulla olevan kuntouttavan työtoiminnan laadun valvontaa.

Autismiliitto ry on vuonna 1997 perustettu kansalaisjärjestö, jonka tehtävänä on edistää autismikirjon ihmisten ja heidän läheistensä yhdenvertaisuuden, vaikutusmahdollisuuksien ja hyvän elämän toteutumista. Suomessa arvioidaan olevan vähintään 55 000 autismikirjon ihmistä.

Helsingissä 16.3.2020

Päivi Norvapalo
puheenjohtaja

Tarja Parviainen
toiminnanjohtaja

